

הרב מ. רייס

הבריוח התיכון של ימי החנוכה הוא ההלל וההודיה לקב"ה שמיוסד בתשתיים. כך נאמר בברייתא המסבירה "מאי חנוכה" (שבת כ"א, ב) "לשנה אחרת קבעום ועשאו ימים טובים בהלל והודאה".

גם בתפילת "על הניסים" שאנו מוסיפים בימים אלו לנוסח התפילה ולברכת המזון אנו מבררים: "וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל לשמך הגדול".

משמעות ההלל וההודיה נתפרשה בפ"י רש"י (שבת, שם) דהיינו: "לקרות הלל ולומר 'על הניסים' בהודאה". (ועיין ב"טור" סימן תר"ע) קדמונים דייקו בלשונם של חז"ל שאמרו "קבעום ועשאו בהלל והודאה" הביטוי "קבעום ועשאו" משתמע לכאורה ככפל לשון ואמנם הב"ח (שם, בשם הרא"ם) מסביר ש"קבעום" היינו חובת הדלקת נרות החנוכה, ואילו "עשאו" מוסב על חובת ההלל וההודיה. לפיכך הוא תמה על הנוסח שאינו גורס בגמרא אלא "עשאו בהלל והודיה" איך הושמטה בברייתא זו חובת ההדלקת הנרות, שהיא המאפיין הראשי של החנוכה. אכן מדברי הרמב"ם משתמע שגם מטרת הדלקת הנרות הינה ההלל והודיה כמבואר בדבריו (הלכות חנוכה, פרק ד, הלכה יב): מצות נר חנוכה חביבה היא עד מאוד, וצריך אדם להזהר בה, כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבח הקל והודיה לו על הניסים שעשה לנו".

והרי כך אומרים גם בנוסח של "הנרות הללו" כי מצות נרות החנוכה אינה "אלא לראותם בלבד, כדי להודות ולהלל לשמך הגדול"

הוא אומר שכל מועד החנוכה עומד בסימן חובת ההלל וההודיה אשר בו (וכך כתב רש"י במסכת שבת כד' א' ע"י"ש).

סעודות הרשות

ממה שימי חנוכה נקבעו במתכונת של הלל והודיה בלבד נובעת מסקנה הלכתית. נאמר ב"שולחן ערוך" (סימן תר"ע, סעיף ב) שריבוי הסעודות שמרבים בימי החנוכה אינן אלא סעודות הרשות ולא סעודות מצוה, באשר חז"ל לא קבעו ימים אלו למשתה ושמחה, אלא להלל ולהודיה.

הב"ח (שם) מנמק את דבר השוני שמצינו בין חנוכה לבין פורים, שאילו פורים נקבע מלכתחילה לזמן של משתה ושמחה, לא כן חנוכה. הוא מצטט מדברי ה"מרדכי" כי יסוד שוני זה בהבדל שבין נס חנוכה ונס פורים. בפורים כל הנס התמקד סביב הגוף. החטא שהוביל לגזירת המן היה במה שנהנו גופנית מסעודתו של אחשוורוש הרשע, לפיכך יצאה גזירת הכליה להשמיד, להרוג ולאבד את כל היהודים. כאשר שבו ישראל בתשובה הם גזרו ימי תענית, ולפיכך גם זכר הנס נקבע בשמחה של מאכל ומשתה גופניים.

לא כן בחנוכה. שורש החטא שאיפשר את גזירות היוונים היה התרשלות רוחנית בעבודת המקדש ועיקר הגזירה היתה אף היא על נפשותיהם של ישראל, להשכיחם תורתך, להעבירם מחוקי רצונך ולבטל את העבודה מן המקדש. לפיכך גם זכרון הנס לא נקבע בסעודות אלא בהלל ובהודיה שהם צורות של עבודה שבלב.

אכן הרמ"א מוסיף בהקשר לכך שאם אומרים בסעודות החנוכה זמירות ותשבחות, אזי גם סעודות אלו הינן סעודות מצוה, דייקו האחרונים בדבריו שאמירת הזמירות והתשבחות כשלעצמה אינה מהווה סיבה מספקת להפוך סעודות רשות לסעודות מצוה, ורק בחנוכה כלל זה תקף היינו שצירוף שני הגורמים: מועד החנוכה ואמירת התשבחות היא העושה סעודות אלו לסעודות של מצוה.

ביאר ענין זה ה"חידושי הרי"ם" משום שמלכתחילה כך טבעו חז"ל את המטבע של חנוכה שיתבצע על ידי הלל והודיה. הרי דייקו חז"ל בדבריהם ואמרו ש"קבעום ימים טובים בהלל ובהודיה" ולא אמרו "ימים טובים להלל ולהודות", מכך משתמע שכביכול חז"ל יצקו את תוכן ימים אלו בהלל ובהודיה. וכשאדם מודה ומהלל לקב"ה הוא אמנם משיג את הארת ימים טובים אלו, ולכן אלו

הופכים להיות לו לסעודות מצוה, כשאר המועדים שיש בהם סעודות, (ועיין "שפת אמת" לחנוכה, תרל"ב, ליל ג). אמור מעתה כשאדם משלב בסעודתו את ההלל וההודיה, סעודתו נעשית לו לא סעודת מצוה סתמית, אלא סעודת מצוה של חנוכה, שגם לה יש מקום במסגרת ימים טובים אלו.

הארות מבית המקדש

למדנו מדברים אלו שהארת ימי חנוכה תלויה בהלל שבפי האדם, ככל שהאדם יותר מודה ומהלל לבוראו על הניסים ועל הנפלאות, כן הוא זוכה להשיג יותר את תוכן הקדושה שבימים אלו.

מאיך נאמר בספרים, שקדושת הימים היא גם זו המאפשרת לאדם להודות ולהלל כדבעי.

ה"שפת אמת" (תרמ"א) מסביר כי תפקידם המרכזי של בני ישראל הוא להודות ולהלל לשמו של הקב"ה כך נאמר במפורש מפי הנביא (ישעיה מג, כא) "עם זו יצרתי לי, תהלתי יספרו" אלא שלא כל העיתים שווים וישנם זמנים שבהם הלב סתום וחתום ואינו יכול להגיע להלל הבוקע ממעמקי הנפש אכן חז"ל קבעו ימים אלו, דהיינו שקבעו קביעות בליבות ישראל שבהגיע ימים אלו יוכלו להודות ולהלל למקום.

ביתר הסבר הוא מבאר כי בהיות המקדש על מכוננו אכן יכלו ישראל למלא את תפקידם לספר תהילתו של הקב"ה בהתאם ליעד שהוטל עליהם. זה היה עומק פשר שירת הלויים בבית המקדש בעת הקרבת הקרבנות. המקדש היה המרכז שבו הללו ישראל את בוראם, כפי שנאמר (ישעיה ס"ד י') "בית קדשנו ותפארתנו אשר הללוך אבותינו" אלא שבעקבות מחדליהם של ישראל התגברו היוונים ופרצו פראות במקדש וטמאו את כל השמנים, כאשר כל מטרתם היתה למנוע מישראל להגיד כבוד שמים, כפי שנצטוו. מלחמת החשמונאים פעלה ששוב יוכלו ישראל להגיע לתעודתם ותקנת חז"ל של חנוכה היתה שהארת המקדש תימשך בימים אלו, גם אם אין המקדש עומד בפועל כתיקונו. לכן אנו מסוגלים בימים אלו להגיע לכך שנוכל לשבח ולהלל את הקב"ה, בלשונו של בעל ה"שפת אמת" (תרמ"ד) "שבאמת בני ישראל נבראו רק להודות לה", כמו שנאמר "עם זו יצרתי ... תהילתי יספרו" ובגלות אינם יכולים לברר... כראוי. כדכתיב: "איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר", ובימים אלו מתנוצץ האורות מבית המקדש ויכולין לעסוק בהלל והודאה, כי הנרות הם הארות ממנורה שבמקדש, ועל ידי שהיוונים רצו להשכיח תורת ה', וגם בזמן שהמקדש היה קיים פרצו בו פראות וטמאו שמנים שבהיכל, לכן כשנגם הקב"ה וברוך שמו את נקמתנו, עשה לנו זכר במצות נר חנוכה להיות נמשך קדושת בית המקדש, גם בזמן הזה שהמקדש חרב, נצנוץ מאורו של משיח. ביסוד דברים אלו מצוי העיקרון שהלל והודיה אינם מצטמצמים בפה ובלשון בלבד. לא בהלל מסוג זה עסוקים אנו. אמנם הביטוי החיצוני של ההלל מופיע בשפתיים, אבל שורש הלל זה הוא פנימי ביותר ונובע ממעמקי הנשמה, בבחינת מאמר הכתוב (תהלים קנ"ו) "כל הנשמה תהלל יה". זו אמנם מהווה משימה נכבדה ביותר ולא בכל העתים ניתן לזכות להביע הלל זה. אכן גדולה סגולת ימי החנוכה שבהם ניתנת לאדם הזדמנות פז לזכות לכך. האפשרות שהומצאה לנו, שבימים אלו נוכל להודות, להלל ולשבח את הבורא, מוארת מכיוון נוסף על ידי ה"תפארת שלמה" למועדים (דף ע"ט, ב) הוא מצטט את דבריו של הרמב"ן (סוף פרשת בא) הקובע "וכוונת כל המצוות שנאמין באלוקינו ונודה אליו שהוא בראנו והוא כוונת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה ואין לעליון חפץ בתחתונים, מלבד זה שידע האדם ויודה לאלוקיו שבראו ...". ה"תפארת שלמה" מסביר שכל עוד לא ניתקנה הבריאה בשלימות, עדיין היצר הרע מרקד בינינו. וכיון שיש בנו בחירה חופשית, עיקר עבודתנו היא להתמודד עם היצר ולבחור בטוב. אכן לעתיד לבוא, הקב"ה יעביר את רוח הטומאה מן הארץ, ואז תתמקד כל העבודה, כפי שעלה במחשבה תחילה, בהלל והודיה לקב"ה אשר ינטלם וינשאם כל ימי עולם. על עיקרון זה רמזו חז"ל בדורשם את הפסוק (בראשית א' ג') "ויהי אור", לאמר "זהו אורו של משיח". כי צורה זו של ניהול העולם עלתה במחשבה מראשית ימי העולם, אלא שלא היה העולם ראוי עדיין לגילוי זה, ועל כן הוא נגנז לעתיד לבוא, שאז הוא יפעל במתכונת נפלאה זו. אכן בחנוכה ישנו גילוי מסויים מן האור הגנוז, ויש בו נצנוץ מאורו של משיח, רמז רמזו על כך הספה"ק בפסוק: "ערכתי נר למשיחי" כיון שיש בחנוכה שמץ מהארת ימות המשיח יכולים אנו כבר מעתה להודות ולהלל לשם ה'.

מהו "הלל" ומהי "הודיה"

במשקל ראשון, נדמה בעינינו ש"הלל" ו"הודיה" הינם מושגים מקבילים, ותוכן שניהם זהה; הבעת שבחו של הקב"ה על הניסים והנפלאות שעשה ועושה עמנו. אכן ה"שפת אמת" מלמדנו שאלו הינם מושגים שונים המשלימים זה את זה. ענין זה מתפרש

בכמה פנים ואחד מהם נבאר להלן.

אחד המהלכים שמביא ה"שפת אמת" (עיין דבריו תרל"ב, ליל ד') הוא ש"הלל" הינו על העזר שהקב"ה עוזר לאדם, ואילו ה"הודיה" היא הבעת ההכרה שלאדם מצד עצמו אין לו ולא כלום. הסבר הדברים הוא כי הביטוי "הודיה" מכיל בקרבנו כפל משמעויות. גם מלשון הבעת תודה וגם מלשון הודאה באמת כמו "מודה במקצת" וכיו"ב. שתי משמעויות אלו שלובות זו בזו. אין אדם יכול להגיע לאמירת תודה אלא אם כן הוא חדור בתחושה שקיבל דבר מה שלא הגיע לו. הסבור שלא קיבל מאומה, או שמה שקיבל היה מגיע לו כשכר על עמלו, או מסיבה אחרת כלשהי, אין כל סיבה שיחוש שהוא חייב תודה לגורם כלשהו. כך הוא במישור הכרת התודה לזולת, וכך הוא גם בעניין ההודיה לקב"ה. אדם אינו יכול להודות לה' על טובותיו, אלא אם כן הוא מכיר בכך שמצד עצמו הוא לא ראוי לכלום, וכל אשר בידו קיבל מחסדי המקום. לא בכדי נקרא שמו של עם ישראל "יהודים" על שם ההודאה שבפיהם תדיר, וזו כאמור מושתתת על ההכרה שלא כוחם ולא עוצם ידם מסוגלים לעמוד להם אלמלא עזרת שמים. על זו אמרה התורה "לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם, כי אתם המעט מכל העמים" ופירשו זאת חז"ל (חולין פט, א) "אמר להם הקב"ה לישראל, חושקני בכם שאפילו בשעה שאני משפיע עליכם גדולה, אתם ממעטין עצמכם לפני. נתתי גדולה לאברהם אמר לפני : "ואנכי עפר ואפר..." למשה, לאהרן, אמרו : "ונחנו מה" לדוד, אמר : "ואנכי תולעת ולא איש", אבל עובדי כוכבים אינם כן, סגולתם הבסיסית של ישראל היא, שלא זו בלבד ששפע הטובה שהם מקבלים אינו מעבירם על דעתם אלא שהוא מוסיף להם כניעה על כניעתם. אף פעם הם אינם חשים שההישגים הם פרי כוחותיהם, כשרונותיהם או זכויותיהם. תמיד הם חיים בהכרה שהקב"ה גומל איתם חסדי חנם שלא מגיעים להם, ועל כן הם מלאים רגשות הודיה כלפיו. מה שונה מידה זו ממידותיהם של אומות העולם שכל אימת שהם מגיעים לגדולה כלשהי גאווה מתנפחת עד שהם מאללים את עצמם. מה נבדלו הגישות של פרעה ושל נבוכדנצר מאלו של יוסף הצדיק. פרעה טוען "מי ה' אשר אשמע בקולו" ונבוכדנצר מכריז (ישעיה יד, ד) : "אעלה על במותי עב אדמה לעליון", ואילו יוסף הצדיק חוזר ומשנן בכל הזדמנות : "בלעדי האלוקים יענה", ועם ישראל הולך בעקבותיו. אם לעיתים רגשות אלו קהים ונעלמים, בא זכרון הניסים ומחדד אותם שוב. ה"הלל" שבפי ישראל על הניסים שהקב"ה גמל עימם מעמיקים את תחושות ההודיה כלפיו, ומאידך, ההודאה בעובדות שכל שניתן לנו הוא לא בזכותנו מגביר את הבעת ההלל והשבח לבורא.

אם באנו לדעת עד היכן מגיעה חובת הכניעה למול שפע הטובות שהקב"ה מרעיף על האדם, נוכל ללמוד זאת מנוסח ההודאה שהותקן ב"מודים דרבנן", בתפילת הודיה קצרה זו אנו משבחים ומודים לבורא על רוב חסדיו עמנו על שהחיינו וקיימנו כל הימים. והנה בסוף הברכה אנו מוסיפים : "על שאנו מודים לך". משמעות פסקה זו מבוארת ברש"י. (סוטה מ"א): "על שנתת בלבנו להיות דבוקים בך ומודים לך" לכשנתעמק בדברים אלו נמצא בהם נקודה נפלאה. ההודיה שבפינו לקב"ה, כאמור, כרוכה בהתבטלות עצמית מוחלטת, שכולה אומרת שמצד עצמנו לא היינו מגיעים לכלום. אלא שאחרי ככלות הכל יכול אדם לסבור שלמרות שאינו זכאי לכל הטובות שהקב"ה גמל עמו, אבל לפחות הוא מודה לקב"ה על כך, וגם בתחושה עדינה זו ישנה הכרה עצמית מסוימת. כדי להימנע מכך אנו מוסיפים שעצם העובדה שזכינו להגיע להודיה לבורא, אף היא אינה מכוחנו, אף בזה ניכר חסד ה', ועל כן גם על זאת אנו מהללים ומשבחים אותו.

דברים אלו רמוזים ב"מזמור שיר חנוכת הבית לדוד". במזמור זה דוד המלך משבח את הקב"ה (תהילים ל"ב): "ארוממך ה' כי דליתני" הרבי ר' בונם מפשיסחא היה אומר כי הביטוי "דליתני" נדרש בשני פנים. "דליתני" - הגבהתני, כמו (סוכה יא, א): "הדלה עליה את הגפן". אולם תיבה זו נדרשת גם במובן של שפלות ודלות והיא תליא. בה במידה שאנו חשים עצמנו כדלים וכרשים, אנו חשים ביתר מחויבות להכיר טובה לקב"ה על שרומם ונישא אותנו. אם למרות דלות כוחנו וזכויותינו הגיענו לכל כך הרבה שפע, כמה טובה כפולה ומכופלת למקום עלינו. מאידך, כל אימת שאנו מתבוננים בחסדי ה' שגברו עלינו, אנו ממעטים עצמנו, ומחזיקים במידותיהם של אבותינו שכל הנהגותיהם היו תחת ההכרה ש"נחנו מה". זהו גם תוכנו של ה"מזמור לתודה". (תהילים ק') אף בו אנו מבארים כי תודתנו לקב"ה מתבססת על כך ש"ה' הוא אלוקים הוא עשנו ולו אנחנו" (עפ"י הכתוב בפסוק) אנו בכוחות עצמנו אין בנו לא כוח ולא אפשרויות, אם בכל זאת הננו חיים וקיימים, הרי זה רק בעזרת שמים, ועל כן אנו מזמרים לו בתודה. מה נפלאה הדרשה שנדרשה למזמור זה במדרש ילקוט שמעוני לתהילים, (שם) "הוא אלוקינו ולו אנחנו עמו וצאן מרעיתו" אימתי אנו עמו? כשאנו צאן מרעיתו - שנאמר (יחזקאל לד, לא) : "ואתן צאני, צאן מרעיתו", אבל כשאנו אריות הוא שונא אותנו שנאמר (ירמיה יב, ח) : "היתה לי נחלתי כאריה ביער". סגולת ההתמעטות היא העומדת לעם ישראל להתקרב לחלקו של מקום ולהתדבק בו, ואילו הגאווה הינה שנאת הקב"ה, והמחזיק בה מתרחק ממנו. על כן תנאי בסיסי הקודם לכל הודיה הוא התמלאות ברגשות כניעה והתבטלות עצמית מוחלטת. כך ניתן להגיע לכלל אמירת ההלל לריבון העולמים, וזאת היא המטבע

שנטלתי יותר מחלקי

בענין זה יצויינו דברי ה"שם משמואל" (ראה דבריו עמ' רלה, רלז) המעיר כי המטבע של ההודיה לה' מופיע לראשונה בלידת יהודה כאשר לאה קראה שמו כן על שם "הפעם אודה את ה'" רש"י מבאר (בראשית כט, לה) כי תחושת הצורך בהודיה נוצרה אצל לאה באשר חשה שנטלה יותר מחלקה. כאמור, הסבור שמה שקיבל אינו אלא גמול הולם למה שמגיע לו, אינו יכול להודות לנותן כדבעי, רק היודע שאשר בידו הינו מתת חסד מאת הבורא, רגשות הכנעתו כלפי קונו מתעמקות בו, והוא יכול להביע הודיה כנה ממעמקי נפשו. כך היה בלידת יהודה. כיון שלא הכירה בעובדה שנטלה יותר מחלקה, לכן הגיעה לאמירת הודיה מקרב לב. כך היה גם בתקופת החשמונאים. בעת ההיא כל כך גברה יד היוונים והשפעתם עד שפשה בעם נגע ההתייונות כאשר היו רבים מבני העם שלא עמדו בנסיון ועשו יד אחת עם אויבי ה' במלחמתם נגד שלומי אמוני ישראל, אכן בעקבות חירוף נפשם של החשמונאים, האירה להם ההשגחה העליונה את פניה, וחוללה ניסים לכללות העם, גם לאותם שלא היו ראויים לניסים אלו. נמצא שבנס חנוכה היתה גם כן תופעה של נטילה יותר מן החלק המגיע באשר הקדושה פרצה אז ויצאה לחוץ (ואולי זכר לכך מדליקים אנו את נרות החנוכה על פתח הבית מבחוץ), על כן ראוי ויאה. למועד זה שיונצח לדורות בהלל ובהודאה.

כנגד קליפת יון

במקום אחר (תרמ"ה, בד"ה היונים) האיר ה"שפת אמת" את עינינו להבין שלכלל הלל והודיה יכלו ישראל להגיע רק אחרי הנצחון על היוונים ועל כל מה שאלו סימלו. אמרו בגמרא (בבא קמא טז, א) שמי שאינו כורע באמירת "מודים" אחר מותו הופכת שדרתו להיות לנחש, רמז גדול רמזו בזה חז"ל שתפקיד האדם לכרוע במודים, דהיינו להתמלא כניעה וכריעה כלפי הבורא מתוך עומק רגשות ההודיה כלפיו. הניגוד הקיצוני לזה מסומל בנחש, הכופר בטובתו של מקום ואינו מוכן להכריע עצמו תחתיו. והנה בספר דניאל (ב, לב) סימלה של המלכות השלישית, היא מלכות יון, הוא: "מעוהי וירכתה די נחש". לפי פשוטו של מקרא כוונת הדברים לרמז כי בטנו וירכותיו של צלם זה עשויים נחושת אולם ה"חידושי הרי"ם" פירש שמלכות יון רומזת למידת ה"נחש" המתנגד לכריעה במודים, ובהיות ישראל מושפלים תחת ידיהם הם השפיעו גם עליהם שלא יוכלו להיכנע לקב"ה כנדרש מהם. רק משעה שישראל פרקו את עול תרבות היוונים שוב יכלו להגיע לכרוע, וזוהי תקנת ההודיה שבחנוכה. ה"שפת אמת" מוסיף לזה את מה שבספר דניאל (י, ז) מתוארת מלכות יון גם כדמות נמר: בספרים הקדושים נאמר שלנמר מיוחסת תכונת העזות, כלומר שהוא מעז לעשות דברים שהם אפילו מעבר לכוחותיו ומעבר לגבורתו הממשית. אומר ה"שפת אמת", שנגד עזות זו שהיתה למלכות יון, התחזקו ישראל בעזות דקדושה, בבחינת "הוי עז כנמר". אלו הן שתי המידות המאפיינות את מועד החנוכה - ההתחזקות בכל הכוחות ואף מעבר לכוחות, בבחינת "הלל", והכניעה המוחלטת כלפי שמיא בבחינת "הודיה". ראוי להשלים יריעה זו בהערה שאף לומר "הלל" כדבעי ישראל לא יכלו כל זמן היותם תחת שלטון היוונים. נאמר במדרש (עין "ילקוט שמעוני", לתהילים קיג) שהנאמר בפתיחת ההלל "הללו עבדי ה'" בא להצביע על השינוי במעמדם של ישראל, כשיצאו מתחת יד מצרים. "הללו עבדי ה'", בא להדגיש כי עד כה הם היו עבדי פרעה ואילו מכאן ואילך הם נעשו עבדים בלעדיים למי שאמר והיה העולם ועל כן ראוי להם להלל ולשבח את הבורא. יתר על כן, מי שמצוי תחת השפעת היוונים לא רק שאינו יכול, אלא שגם לא רשאי להלל את הקב"ה. על הכתוב שנאמר בתהילים (נ, טז) "ולרשע אמר אלוקים, מה לך לספר חוקי" דרשו חז"ל (ילקוט שמעוני, מלכים, רמז רלב) "שאין הקב"ה חפץ בקילוסו של רשע" נמצא שרק אחרי השיחרור מעול היוונים ורק אחרי היציאה מתחת יד השפעת תרבותם המזיקה הוכשרו ישראל לאמירת ה"הלל", וזכר לכך נקבע לדורות בקביעת ימי החנוכה כימי הלל והודיה. אין לנו אלא לחתום דברינו במסקנה שעליה מצביע ה"שפת אמת" (תרמ"ב) "ובודאי בכל שנה בימים אלו בפרט בעת הדלקת הנרות מתעורר קצת גאולה וחירות בנפשות בני ישראל, לכן יש להתגבר ולקבל עול. מלכות שמים ולעסוק בתשבחות והודאות בימים אלו".

מתוך "המודיע", חנוכה תשנ"ה

תמצית המאמר

א. הלל והודיה הם המהות של חנוכה.

לפי הכתוב בגמרא וגם לפי נוסחאות התפילה נקבעו ימים אלו כדי להודות (וזו גם מטרתה של הדלקת הנרות, ע"פ הרמב"ם). (משום כך, למרות שאין מצות סעודה בחנוכה כמו בפורים, נחשבת כל סעודה הנערכת בחנוכה ואומרים בה שירות ותשבחות – לסעודת מצוה)

ב. בהיות בית המקדש על מכוננו היה הוא מקום ההודיה – בשירת הלויים. מטרת היוונים בהפסקת העבודה היתה למנוע מישראל להגיד כבוד שמים, ובעקבות מלחמת החשמונאים והשבת העבודה- חזרו ההלל וההודיה הפנימיים והעמוקים למקומם. האור הזה של ההודיה (שיאיר במלואו כשנזכה לגאולה השלמה) מאיר בחנוכה, זכר לנס.

ג. משמעותה של הודיה רמוזה בשמה: אמירת תודה מתוך הודאה (הכרה) שהמזדה אינו יכול להגיע בכוחות עצמו למאומה ואינו ראוי לכלום. אין אדם יכול להגיע לאמירת תודה אמיתית אלא מתוך התבטלות והכנעה מוחלטת, כאשר ברור לו שקבל מה שלא מגיע לו. (זו מהותם של יהודים, וכך מצאנו אצל האבות הקדושים).

בחנוכה היה הנס למרות שלא כל העם היו ראויים לו, מה שהביא להרגשה הברורה שזכינו למה שאיננו ראויים ולהודות על כך, אז ועד היום.

ד. יוון נמשלת ע"פ נבואת דניאל לנחש, שבמהותו כופר בטובתו של מקום – ואכן, בהשראת היוונים לא יכלו ישראל להגיע להכנעה הנדרשת כדי להודות. רק כשיצאו מתחת עולם של היוונים, יכלו להודות כדבעי וזכר לכך נקבעו ימי החנוכה בהלל ובהודא